Budas Senoves Lietuviu

Kalnénu ir Žemaicziu

PARASZE S. DAUKANTAS.

(Tąsa.)

vadino jûs dvarionimis, gudiszkai dvorzanin, jog prie rumų arba dvaro kuningaikszczio gyveno. Tarp tų buvo dar kuningai *Virszaicziai* arba vyriszkaisiais vadinami, beje: virszininkai, regis, jog tûmi vardu vadino ne kitus kuningus, bet virsziaus minavotus vaideliotus, beje: kurėjatus ir žygovus; nėsgi pats žodis virszaicziai tą rado. Praszalieczіai nepermanydami Lietuvių kalbos pramanė tûs virszaiczius įpatingais kuningais. Tie visi kuningai, virsziaus minavoti, nevien szventenybėmis, bet lieta ir ukės rėda rupinosi, kaip tûjau regėsime.

Buvo dar žemesnių kuningų, kurie negyveno parumiûse Kurėjų–Kurėjo, nebuvo nė antveizais szventų vietų; bet po svietą paskidę mokino jį tikybos įstatymų, pasakojo jam praėjusių gadynių notis, veikalus savo tautos, girdami dorybę iszmintingų vyrų, lygia dalia garbindami narsybę ir kantrybę savo tautos kareivių. Regis, jog kiekvienoje apygardoje toksai kuningas, buvo vyras iszmintingas, naszlys ar bevaikis, nû svieto perdėtas. Tarp tų, kaip jau minavojau, buvo Tylusonys ir Lygusonys, teisiaus sakant, *Lydusonys*, nû žodžio lydėti, kurie palaidosina mirusųjų rupinosi, kaip virsziaus minavojau. Ilgainiu paklydus jau butinai pirmajai nûmonei apie Dievą, buvę dar vadinami *Žvalgionys*, kurie laimą ar nelaimą moterims lėmę. *Putionys*, kurie nû vandens putų reiszkė ateitę. *Vėjonys* vadinosi, kurie lėmė nû vėjo. *Pustionys* nû putimo, kurie antputimu savo dvasios opas ir lûszumus gydė. *Žeistonys*, kurie patys savę žeidė dėl numaldavimo dievų. *Burtionys*, kurie su pagelba pikto lėmė. *a*) *Žvaisdionys*, kurie nû žvaigždžių ateitę reiszkė. Vadinosi dar *Potininkais* arba *Raguczіais* tie kuningai, kurie ant szvenczių aukaudami arba pûtose gerdami isz ragų, gėrymą laimino ir svietui dalino, kaip tûjaus matysime. Ant galo buvusios dar ir motriszkosios *kuningėmis* vadinamos, beje: naszlės, bevaikės, kurios, mirus savo vyriszkiams, stojusios į kuninges, kurių darbas buvęs kurstyti szventą ugnį ir jautojantiems nekuriose notyse reikszti laimą ar nelaimą; vienok žinoma yra, jog tarp naszlių buvusios kuningėmis ir mergaitės. Vienos ir antros czisztatą už visųpirmiausį įstatymą turėjusios ir saugojusios, o jei kuri jį peržengė, tą kaipo ukės nûdėmę dievus maldydami gyvą sudegino. *b*) Maitinosi kuningai aukomis arba dovanomis kurias svietas kas dieną dievams davė. Mažûsius kuningus maitino gyventojai tos apygardos, kurioje jie gyvendami szventus darbus atlikdavo. *c*)

Kuningų dârbas buvo rupintiesi garbe dievų ir užlaikymu tikybos įstatymų, ant kožnos szventės arba vėszių pasakoti svietui susiėjusiam nû visų senųjų laikų savo tautos veikalus, kares su neprieteliais, dides pergales ar nûpûlius, badus ir marus praėjusius, idant svietas žinotu kaip kokioje dingstėje turi elgtiesi ateitėje, kas buvo jų tikyboje viena dalia, trumpai sakant, laimas ir nelaimas savo tautos praėjusių gadynių svietui minavoti, vienybę, dorybę ir kliautį tarp visų antturėti; rupesningus gûdžioti, nemokanczius pamokįti, nuvargusius szelpti, boczių praboczių veikalus minėti, dûdamas dievams apieras priimti, szventas vietas gerbti ir antveižėti, svietui dievų valią apreikszti, iszsijautoti ir žinoti ateitę, kutinti svietą viltia ir brukti jam meilę artimo, ką sziądien patarmėje minavojama tebstygavoja, ir taip sako: ko pats nenori, to ir kitam nelinkėk, arba, kas tav netinka, to ir kitam nedaryk. Tie kuningai nevien pacziu Dievo mokslu, bet ir paczios ukės reikalais rupintiesi turėjo; kaipogi kilus karei, lygiai su svietu į karę traukti, grumantiemsi su neprieteliais pryszakyje jų stovėti, kareivius drąsinti ir skalinti, idant negurtu; patys lygiai kariaudami rodė, kaip kantriai reik mirti; žinoti veikalus savo tautos ir pasakoti jûs svietui, kad žinotu ir neužmirsztu garbinti ir minavoti garsius kareivius ir iszmintingus vyrus, kurie daug gero dėl savo tautos buvo padarę, idant kiti sektu jûs įpėden, valgyje ir gėryje nû lepumo ir isztižimo visus saugoti, mokįti svietą ne ilgais pamokslais, bet patarlėmis, idant kožnas minėdamas kelis žodžius primintu sav it stipriai ir mokslą tûse žodžiûse užrakintą įsidėtu ir tûmi kožnas žinotu, kokioje dingstėje kaip jam reik elgtiesi: todėl pasakojo pasakas nevien dėl daug žinojimo, bet ir dėl įgudinimo jaunûmenės į klausimosi, idant paskui kitą girdėdami pasakojantį savo reikalą, spieriai galėtu jį permanyti kaip jam reik elgtiesi toje dingstėje; to dėl jei kas tą vis atliko kaip reikiant, toksai Dievo–vyru, kaip sakiau, buvo vadinamas.

Aukausinos buvo įvairios: iszkilminės, iszeiginės ir kieminės, kurias visados sviets susirinkęs atlikdavo ant kalnų, kalvų ar ant akmenų po dideliais didelesniais ąžûlais. *Iszkilminėmis* aukaûsinomis vadinosi tos, kurias laikė pats Kurėjų–Kurėjas, baltais rubais lig žemės ilgais apsidaręs, su kepure treineitiszka antsivožęs, ant kurios virsziaus aukso burbulas spindėjo, kuriam tarnavo Vaideliotai apsukui szurmulûdami, akivaizdoje viso svieto, susirinkusio į pažinyczią, kokiai noris esant ar busiant notiai, beje: badams ar marams, giedroms ar didiems tvanams, ar audroms, karėms kilstant arba jas nubaigus. Kad iszkilminę auką atliektant dumai deganczių gyvûlių į padebesius kildami ruko, ugnis, szvento ąžûlo malkomis kurstoma, poszkėdama tvaskėjo, pas kurią kuningai sustoję sutartines giedojo į trimitus pusdami, svietas tûm tarpu tyla melsdamosi dukšavo. Kad Kurėjų–Kurėjas vaikszcziojo prie szėtros, giedotojai pirm jo ėjo su žaislais ir kanklėmis po jo parindžiu, kuningai ir kuningės szventus ženklus neszdami. Jei auka atliektama buvo karen einant, tad pabaigus ją vaideliotai nesziojo pintinėje savo Kurėjų–Kurėją tarp kareivių, rindose stovinczių, kurį iszvydęs svietas parpûlė ant žemės, o szis, iszvituręs raudoną vėliavą arba papartį, įdavė kareiviams kažįkûmi ant jų barstydams. Pabaigus maldą, iszdalyjo auką esantiemsiems, kas tûjau persikeitė į didelę, bet padorią be vaidų ir lėbausinos gėrynę. *a*) Vis tą atlikdavo lauke; nesgi jų žinyczios buvo be stogų, o paczius szėtrus medžiai teklėstė. Pavestoji diena atlikimui aukos buvo visados aiszki ir gaidri, jei kanakados nulyjo, tad tą turėjo už dievų rustybę. Atsiradus taip didei notiai, jog pats Kurėjų–Kurėjas turėjo svietui pamokslą sakyti ir pamokinti jį, kaip jam toje notyje reikėjo elgtiesi, tad rodydamas svietui, jog tai ne savo pramone, bet dievų įsakymu reiszkia, ir

a) Lucas David B. 1. s. 103 ir Neuste nordische Beytrage T. 1. s. 127.
b) Lucas David B. 1. s. 51 32, 38. 39. 2 Leo histor. Prus. p. 4.
c) Lucas David B. 1. s. 38. 99.

a) Teod. Norbut Tom. 1. str. 288.

jog tas, ką jis sakė, pati tiesa yra, dėl patvirtinimo jos palipęs ant szventos ąžůlo malkos pažinyczioje pats savę sudegino, kaip virsziaus minavojau.

Iszeiginėse aukose, beje: ant metinių vėszių arba szvenczių aukavo virszaitis arba virszininkas vaideliotų arba žinių, susirinkus taippat svietui vienos apygardos į paszėtrį po visų dideliůju ąžůlu, kame szventa ugnis kurinosi. Virszaitis paėmęs důnos szmotelį ant torielių ir midaus kauszą ar taurę ir tůmi neszinąs tris kartus apėjo apie stalą ir tenai padėjo důną ir taurę. Tad prie aukuro ir stabo szėtre stovinczio meldėsi, pakaitomis su svietu giedodamas, kaip virsziaus regėjome. Ilgainiu důną valgė, paskui pasilenkęs, neprikiszdamas rankų, paėmė su dantimis taurę, kurią keldamas pamažu iszgėrė, paskui nulenkęs galvą taip staigu kniužterėjo, jog taurę per savę iszsviedė į užpakalį, kurią stovintiejie, akis iszplėtę, tykojo nutverti ligant žemės nenukrintant. Vėl pripylę ją midaus, statė priesz virszaitį, kursai pasimeldęs ir důnos užkandęs iszlenkė vėl ją ir per savę iszmetė, ir per tiek kartų buk tai darės, kiek galybių Peruno norėjęs pagarbinti. Ta malda taippat pasibaigusi gėrynė: kaipogi visi valgę gyvůlius aukautůsius ir midų gėrę linksmindamiėsi. *a*)

Kieminę auką pats namų gaspadorius atlaikęs tokiu pragumu: ukantiesi ir žaibůjant ir isz tolo kruszai kriokiant ar kitai kokiai baisiai notiai gorinant, seiminįkas paėmęs visų skanųjį valgį, tankiai laszinių paltį į kukszterą įkabinęs, kepurę nuvožęs apneszė tris kartus apsukui savo rugius ar varstą, trigubiai tais žodžiais melsdamas Peruną, savą Titį: „Perune Dievali, nemuszk ant mano javų to kipszo, melsiu tavę szia paltia laszinių". *b*) Nesgi tariama buvo, jei jis susigrums su kipszu ant jo javų, jam nů to didė iszkada arba žala nutiks; kaipogi sziądien dar yra sakoma, jog Perkuns vejęs kipszą, kurs norėdamas nů jo iszsprukti, jau po akmenį, jau po medį lendąs, kad szis nesuskubėtu jam savo vilyczia užsiausti. Peruns dirdinąs kipszą per vis pavasarį, kad jis svietui daug pikto daraș vėju, szalcziu, sniegu ir tvanais. Taippat rudeniop, neleisdamas svietui tolesniai vasara džiaugtiesi, javų nů lauko nuvalyti, medžiams žaliůti, visą gamtą gaiszinąs, it tarsi norėdamas, kad svietas prapultu. Ir taip sziądien sakoma tebėra: „musų vasarojų giltinė parovė arba pasukó". Peruns draudąs kipszą už tai, jog žmonėms pikto daraș, o svietas, regėdamas sav jo (Peruno) tokią globą, *Labdariu* jį vadinąs. Audrai praėjus gaspadorius linksmindamasi pakėlęs namiszkiams půtą arba gėrynę, jog jį Peruns nů tos nelaimos paglemžti teikės, todėl szis jam, dėkavodamas isz džiaugsmo, pats su szeimyna besveikas laszinius suvalgęs.

Vėszės arba Szventės.

Lig nepradėjus pasakoti apie senovės szventes, reik pirmiaus tai stipriai įsitiepti, jog senovėje Lietuviai garbino Dievą nevergdami ir rupindamiesi. Tai ir jų szventės buvo minavonėmis linksmų noczių, kurias minavodami džiaugėsi ir linksminosi, dievams dėkavodami ir viens kitą vaiszindami; kaip yra keturios dalys metų laiko, taip buvo atliekamos ketverios szventės arba vėszės nů žodžio visi, jog visi susirinkę viens kitą mylėjo linksmindamiesi, sziądien dar tai minėdami, senu įprocziu ant krikszczionių szvenczių susirinkę, gentys ir susiedai tur pasilinksminti.

a) Jog. Voigt Gesch. Preus. 1. B. XI. K. s. 600.
b) Lasicius in 1. c.

Pirmoji szventė buvo pavasario. Trimpos arba Jorės szventė vadinama, kurią, kielei ledą iszspyrus ir žiemai padribus, szventino tokiu budu. *a*) Visųpirmu kožnoje apygardoje, žiemai padrimbant, visas svietas tiekėsi visůtinai, alų darė, pyragus, žuvį, mėsą kepė, paskui su savo dievo dovana susirinko į ertus namus: regis pirmąją dieną Balandžio mėnesio. Tům tarpu mergatės pasipůszusios iszėjo anksti isz kiemo į girią rytų linkon, lig tenai pirmiejie saulės spinduliai tvikstterėjo, jos persidariusios į baltus drabužius, basos grįžo namon, dainůdamos ir skelbdamos, jog pavasarį sutikusios, visos linksmos szokinėdamos ir ratůdamos; parėjusios į tą kiemą, kuriame visi buvo susirinkę, apreiszkė namiszkiams linksmą jorę arba pavasarį, kurie, prasidžiugę taja linksma naujiena, suėjo į vidų, kame žinys, taip vadinamas kuningas, midaus kauszą, ant stalų arba skůmių stovintį, paėmęs tůs žodžius sakė: „oi Vieszpatie Dieve, musų Pergrudi Perune, kursai savo galybe sunkią žiemą nů musų pavarei, teikkis mums javus musų sėtůsius ir sėtinůsius vikinti, idant jais džiaugdamiesi tavę garbintume, augink szakeles ir szakas dėl uksmės žmogui ir gyvůliui, lapůdink medžius, kraudink žiedus, mesgink vaisius ir brandink, idant žmonės, gyvůliai, bitės ir paukszcziai gautu sav peną ir tůmi džiaugdamiesi tavę garbintu. Želdink žoles, veją, puikas, ant visos žemės, mės dabar tavęs meldžiame szirdingai". *a*) Sviets atsakė tůmi pragumu, „linksmą pavasarį mums pagrąžini, tu laukus ir daržus gaivini, girias žaliůdini, suteikk viso to, ko mums reik, idant džiaugtumemėsi ir tavę garbintumėme". Po tos maldos žinys įkandęs taurę ar kauszą, neprikiszdamas rankų, per galvą iszmetė tuszczią, kurią užpakalyje stovintiejie vėl pagrobė lig ant žemės nenukrintant. *b*) Tad pripylę vėl midaus kauszą ir didei drovėdamiesi pastatė priesz kuningą, kurs jį paėmęs vėl meldėsi tardamas: „oi tu maloningas Dieve Perune, veczasis tėve žvaigždykszti, kurs visus guži szilima savo ir visiems žibini saule, suteikk mums žiburį, szilimą, tu kaipo vieszpats saugok mus ir vaisius musų szį metą nů žaibų, kruszų ir audrų bei vėtrų ir nů vis gadinanczio Pykulio". Po tos maldos žinys, iszgėręs midaus taurę, metė per savę į užpakalį tokiu pat budu, kaip ir pirmu, kurią stovintiejie nutvėrė ir vėl ją pripylę midaus, liepė pakarcziu visiems po taurę iszgerti, pradėjus nů visųgůdingojo vyro. Paskui vėl pripylė taurę midaus ir pastatė priesz kuningą, kursai paėmęs ją taip meldėsi: „ai Dieve Perune Pilvyti, gaivink reikalingu lytumi ir rasa musų javus, žoles ir lapus, pripildyk musų placzias stogines ir arůdus visu tůmi, ko mums reik, idant tůmi džiaugdamiesi tavę garbintume" etc. Po tos maldos vėl iszgėręs taurę, iszmetė per savę, kurią vėl pripylus davė svietui gerti pakarcziu, kursai pagėrus ėmęs giedotį ant garbės savo Dievo Peruno. *a*) Tům tarpu kuningai aukavo aukas gyvulių Perunui, kaipo Pergrudžiui, Žvaigždykszcziui ir Pilvycziui, kurią paskui mėsą svietas valgydamas gėrė ir linksminosi. Tą Jorę turėjo už globėją ir užtarytoją visų gyvulių užvis arklių; nesgi sziądien dar gyventojai, stokůdami paszaro ir nesulaukdami žiemos galo, dejůja tais žodžiais: Ai Jorutale! Jorutale, kame esi?" apie kurio privalumus virsziaus minavojau.

a) Lasicius in Lib. cit. pag. 53.
a) Merkel T. 1. s. 116.
b) Lasicius in libro citato pag. 53.
a) Lucas David B. 1. s. 89. 91.

(Dar ne viskas).

valsczių mokylas mokina visokių niekniekių, kaip dainuszkų, pasakų maskoliszkoje nesuprantamoje kalboje, idant nieko gero neiszmokę tikt maskoliszkai mokėtų, savo kalbą ir tikėjimą užmirsztų. Gimnazijose vėl iszmetė reikalingus prigimtus mokslus, (apie žvėris, augmenis, akmenis), o pradėjo mokįti suvisum nereikalingos labai sunkios graikiszkos kalbos dėl vaikinų proto užmuszimo, nekalbant jau apie lotyniszką kalbą, kuri yra reikalinga tik einantiems į kunigus, daktarus, aptiekorius, o kuriûs dar smarkiau mokinti pradėjo. Vaikinas pabaigęs gimnaziją su didžiausiu keiksmu degina arba skandina graikiszkas knigas, kurios jam buvo didžiausiu kankinimu be jokios dėl ateitės naudos. Mokylų mokintiniams valna tikt skaityti tokias knigas, kokias dûda mokylos knįginyczia (bibliioteka), o prie to gal sau iszsiraszinėti dėl vaikų maskoliszką gazieta „Dietskij mir“ (vaikų pasaulė), o jeigu tikt mokylos valdžia dažinotų, kad vaikai skaito kitoniszkas knigas arba gazietas, tai varytų anûs laukan isz mokylos. Vaikinams nevalna nieko daugiaus žinoti apart to, ką mokylos valdžia daleidžia.

Sztai neseniai buvo vienoje isz musų gimnazijų toks atsitikimas: Mokįtinis mokįtojo užklaustas apie Braziliją, pietinės Amerikos žemę, atsakė, kur anoji atsiranda ir kad tai dabar yra respublika, o pirma buvo ciecorystė. Mokįtojas tûjaus užklausė:

— Isz kur žinai, kad Brazilija respublika, jog to nėra knigoje paraszyta?

— Asz žinau isz gazietų.

— O ar tau valna gazietas skaityti? Kaip bus mokylos knigose paraszyta, kad Brazilija yra respublika, tai tu tik tada galėsi taip kalbėti, o dabar tai tik yra ciecorystė. (Tikrai maskoliszkas pedagogas! Red.)

Jau 1831 m. buvo kasamas kanalas Žemaicziûse terpu pradžios upės Ventos ir Dubissos dėl irklavimo, paskui vienok laike maiszto ant laiko tas darbas buvo užmestas ir kanalas nebuvo ant tiek pagilintas, idant irklauti galėtų. Geographijos rasztinįkas pirm to atsitikimo knigą raszydamas mislijo, kad tas darbas laimingai pasibaigs ir įraszė, kad ans gatavas. Isz tos priežasties ir dabar mokina apie irklavimą po tą kanalą, nors tas neatsitinka (!). Jei gu vienok tame kraszte gimęs vaikinas pradėtų mokįtojui teisybę tvirtinti, kad po tą kanalą negalima irklauti, butų iszvarytas, nes ans turi taip mokįtis, kaip knigoje paraszyta. — Toks tai yra musų apszvietimas!

Musų neseniai pakilusi tauta galėtų buti nuslopinta per aplinkines tautas kaipo mokslesnes. Lenkai vienok netu rėdami valdžios mums kenkti negali, o maskoliai nors tur valdžią, bet nemoka isz jos dėl savęs pasinaudoti, temdindami svietą, kaip augszcziaus matėtė. Per tat yra viltis, kad trumpame laike lietuviai savo mokslus ir literatutą pakels, nereikalaudami maskoliszkoje kalboje apsiszviesti ir apsiskaityti, nes, maskoliams ant vietos tamsybėje stovint, lietuviai apszvietime eis pirmyn.

Žaltys.

— *Krûpiai Szaulių pav.* Szaulių pav. po daugel miestelių yra Lietuvių kromai uždėti, kaipo tai Žagarėje net trįs atsiranda. Krûpiszkiai vienok degtinę (arielką) baisiai gerdami. taip į nenaudėlių žydų rankas įkliuvo, kad nedrįsta uždėti nei vieno kromo tame miestelije, bijodamiesi žydų. Visur po karczemas taip pilna žmonių, kad negali praeiti. Pinigų vienok daugel nėra dėl pragėrimo, nes metai prasti. Prie ruginės dûnos maiszo bulves (rapukus) ar miežius. Daugumas gaspadorių atstatė dar rudenyje szeimyną neturėdami kûmi algos mokėti ir maitįti. Atleista szeimyna pradėjo vogti viską, kas po ranka papûla, idant iszsimaitinti ir smagiai pragyventi. Vagia arklius, karves, avis, žąsis, drabužius ir t. t. Vogti pradėjo ir gaspadoriai.

Rugiai ant puro po 3 rublius, aviżos 1 r. 50 k. miežiai po 2 rub. Gyvuliai ir arkliai atpigs dėlei stokos paszaro, o įpacz ruginių sziaudų. Arkliai nupûlė ant cienios ant 25 procentų; arklį už kurį pavasaryje mokėjo po 100 rub., dabar galima pardûti tikt už 75 rublių. Malkų sieksnis: beržinių 8–10 rublių, aglinių 7 rubliai.

— *Resiainiûse*, pasimirė dvi znaimesnės žmogystės — Mikolas Vaitkus (Wojtkiewicz) ir Gadvaiszis. Paresiainių dvaras, kuris buvo p. Lavrinavicziai perleistas, dabar už 50,000 rublių vėl prie grovienės Moncziuskienės, Valavicziaus įpėdinės pagrįžo.

Tilžės knįginįkas p. M. Noveskis paskleidė dabar po visą Lietuvą lietuviszkų laikraszczių ir knigų kataliogą po vardu „Katalogas lietuviszkų knigų.“ Iszpardûda ans 10 lietuviszkų laikraszczių. Jo knįginyczioje skaitlius laikraszczių ir knigų daeina sulyg 202 numerių.

Lietuviai labai rupinasi, idant „Lietuviszkoji Labdaringoji Petropilės Draugystė neiszvirstų, lyg toji Rigos „Auszra“, į lenkiszką arba, lyg „Birutė“, į vokiszką. Žinoma, jeigu ten pradės prileisti nelietuvius, tai lietuviszkas pavidalas tos draugystės turės isznykti.

Kurszûse dabar labai tarpe vaikų tymai vieszpata una. Žemaicziûse Krûpių parapijoje Laimėnûse ir Versziûse, cholerai nustojus, isz kurios septyni žmonės pasimirė, dabar nei jokių ligų negirdėtis.

Szlajų (rogių) kelias, taisosi, ant Kalėdų galės, turėdami laiką, į sveczius važinėti ir szeimyną samdyti. Niekur nėra plikų vietų, net ant szasėjų (pliantų). Pradėjo dikcziai szalti.

Rigoje vyskupas Simonas isz Petropilės paszventino naują bažnyczią po szvento Pranciszkaus vardu. Bažnyczia kasztûja 160,000 rublių, bet isz tos priežasties, kad dar bažnyczia turi 40,000 rub. skolos, tai įeinant į bažnyczia, reikėjo po 1 rubli įmokėti. Tą dieną daugel pinigų įėjo, nes ir taip publika sumetė. Apie bažnyczią nesza relikvijas sz. Pranciszkaus. Dabar Rigoje bus dvi katalikiszkos parapijos. Svieto subėgimas buvo didelis. Vyskupas į žmonis lenkiszkai kalbėjo.

Lenkiszkas teatras, kuris isz Petropilės į Rigą ir Jelgavą buvo atvykęs, nelabai gerą įspudį padarė. Negrajijo nei vienos geros didesnės žaislės (sztukos), o su savo nepadoriais szokiais padarė daug papiktinimo, tûm labjau, kad jį lankė daugumas jaunûmenės, o įpacz isz mokylų. Nû kitų dalykų ir moteres atsikreipti turėjo. Ir patys lenkai ant to teatro pradeda rugoti. Kû daugiau tinka szokiai lenkiszkûse parėdnûse, kuriûs publika po kelis sykius iszszaukė. Į Lietuvą lenkiszkam teatrui važiûti nevalna, idant lenkų tenykszczių prie patrijotizmo nepakelti, kad maskoliai savo maskoliszką kalbą ir tikėjimą greicziaus prisiulyti galėtų.

Žaltys.

— *Visztytis* Suvalkų red., Vilkaviszkio apskriczio, yra tai mažas miestelis ant nedidžio kalnelio vakariniame ga-

le Visztyczio ežero, kuris yra pagarsėjęs kaipo isz visų ežerų tyriausias, nes visame ežere visur yra dugnas smilties arba su mažais akmenukais stambus žvirgždas, tiktai ties vienais Viszcziais (Wyszupenen) Prusûse yra dumblas vadinamas ežerynas, nes ten visûmet yra daugiaus žuvų. Visas ežeras priguli Prusams, tiktai yra atmestas Visztycziui kampas, kuris yra iszsikiszęs į jo laukus. Apie pradžią paėjimo „Visztytis“, vardo ežero ir miesto, tarp žmonių tokia pasaka pasakojama. Kur dabar ežeras yra, tai kitą syk buvę didelės lankos, nes ežeras turi gerai pusantros mylios ilgio ir daugiau per mylią ploczio, ir buk buvę kaimai ir žmonės gyvenę, tiktai vieną vakarą sutemus vėlai kokia tai paukszte persergėjusi gyventojus, kad trauktųs szalin, nes ežeras ateina; tą girdėję ir bernai, kurie arklius ganė lankose, bet ar jie prigėrė, tai apie tai nieko nepasakoja. Sako tiktai, kad ežeras labai užęs ir ciepsėjęs, kaip visztytis. Kada vieną kartą dvi mergos atėjo skalbti į ežerą, tai net joms įsipykęs tas ciepsėjimas ir viena tarusi: „tas vandû ciepsi, kaip visztytis“ ir buk tai atminus jo vardą, po kam tû nustojęs ežeras užęs ir ciepsėjęs ir ta merga, sako, apakusi; nû to karto apturėjęs ežeras vardą Visztytežeris arba Visztyczio ežeras ir miestelis. Visztytis neturi tikro miesto tiesų (provų)

Visztytyje yra viena bažnyczia katalikų per naują perstatyta 1888 su vienu bokszttu, kad reikalui atsitikus butų gera cerkvė (?Red.). Perstatymas tas kasztavęs į 13,000 rub. Ant senos rinkos gale miesto yra liuteronų bažnyczia ir perbaltinta 1888 m., nes visai jau buvo visi kampai nu....ti tų Dievo namų ir tapo puikus daržas isz statinių aptvertas, kad pargenant arba iszgenant Visztyczio kiaulės nesizulintų, nes pirmiaus besizulindamos nûlat kone iszgriovė pamatus.

Yra Visztytije ir žydų sinagoga, sudas, į kurį priguli trys valsczіai: Visztyczio, Kaupiszkių ir Pajevonio, o taipogi yra apie 12 karczemų, kamara į Prusus pereiti per rubežių, nes miestelis ant pat rubežiaus stovi. Per Visztytį yra labai gerai pereiti per rubežių, einant į Ameriką arba pareinant, nes czia yra tokių faktorių žydų, kurie pristato iki Stalupėnų ir grįžtanczius vėl isz ten pajima ir pro didjį akmenį veda per rubežių į vieną pusę arba kitą. Nevienas yra Amerikoje, kuris yra tą akmenį matęs ir pro jį bėgęs į Prusus, nes ans akmû didelis yra kaip troba, turi apie 30 pėdų ilgio ir 20 pėdų augszczio, guli 60 žingsnių nû rubežiaus pavieszkelije, kuris eina ant Kybartų per Visztytį nû Suvalkų. Ir dėl to, kad eina vieszkelis per visą viorstą parubežiu, gerai yra perbėgti į Prusus kad ir pro patį maskolių. Bet czionai yra ir daugiausiai sugavimų: nekartą žydai paėmę po 15–20 rub. už pervedimą per rubežių, parodo akmenį ir — eik sau – kaip iszmanai. Ant vieszkelio einanczio į Pajevonį ir Vilkaviszkį yra sena gintuvė vadinama „*ilgas kalnas*“. Dėl to ilgas, kad turi nû vakarų ir Prusų pusės ilgą pylymą trijų dalių viorsto ilgumo ir aplinkui po menkesnį. Viduryje pylymo yra žymu, kad buta murinių trobėsių pamatai, bet nieko nėra žinoma, keno ta gintuvė buvusi. Toliaus kitame rytų kraszte ant augszto kalno paliai Skardupkelį, sako, buvusi bažnyczia, kur ir dabar dar yra ženklas, kad buta szventoriaus.

Visztytis yra apgyventas daugiausiai žydų, kurių yra apie 3000. Prekystė kaip ir visur žydų rankose; nėra nei vienos krautuvėlės katalikiszkos, tiktai viena karczema ir miesczionių dalis, kurie save vadina *abiuteliais* (obivateliais), daugiausiai žydų bernai, kurie žiemą ir vasarą veža malkas žydams. Jie yra kaip ir žydai labai tautiszki, nes tarpu savęs kalba vis mozuriszkai ir savę už „ponus“ laiko, nors visi moka lietuviszkai. Jie atsižįmi su lenkyste ir prieszgyniavimu lietuviams visame kame.

Visztyczio parapija yra skaitoma už lietuviszką, o tie keli tuzinai mozurų viską užstelbę laiko ir beveik nežįmu, kad tai butų lietuviszka parapija, nes atėjus į bažnyczią tû pasirodo viskas lenkiszka: lenkiszkai gieda ir jokiu budu neužleidžia lietuvius giedoti. Tik tiek gerai, kad niekad lenkiszko pamokslo kunįgai nesako, tiktai evangeliją. Dėlei tolumo kaimų lietuviai ir nelabai užsipûla ant giedojimo, nes toli yra ateiti į Visztytį — isz Pavisztaiczių yra gera mylė, o isz Kaupiszkių net dvi. Arcziausiai yra Recziunams, kur nėra vėl kam giedoti. Vietinis klebonas norėjo įvesti lietuviszkus giedojimus bažnyczion nors per pusę, taip kad rażanczių giedotų lenkiszkai, o kitką, kaipo: „Pulkim ant kelių“ „Szventas Dieve“ „Aniûlas Dievo,“ ir t.t. giedotų lietuviszkai, ir norėjo tûs mozurpalaikius pripratinti prie to, kurie geru apsiėmė giedotie lietuviszkai (nes jie geriau arba gražiau szneka lietuviszkai nekaip lenkiszkai) „Pulkim ant kelių“, „Szventas Dieve“ ir t. t. – ir apie pusmetį jau giedojo taip. Buvęs už kamendorių kun. L. A. iszmokino jûs ant balsų giedoti ir net lotyniszkai, tiktai kada klebonas panorėjo, kad butų giedami ir rožancziai kas antra nedėlia lietuviszkai, tai tas mozurams labai nepatiko: ėmė rėkti, buk klebonas noris isz jų „ponų“ chamus padarytie arba mužikus, tûjaus iszsiuntė skundą pas vyskupą; bet nors nieko nepeszė, antrą atvėjį iszleido net siuntinius B. su Bag., kurie Seinûse net už akėczių pakliuvo. Trecziu atvejų (kartų) mozurėliai pasiskundė pas gubernatorių, kuris pavieczio virszinįkui paliepė isztirti, kokia yra Visztyczio parapija, lenkiszka ar lietuviszka. Pasirodė, jog mozurų nėra nei kelintos dalies ir tokiu budu szie (mozurai) nieko nepeszė nei pas gubernatorių, bet lietuvių giedotie neužleido. Budavo po pamokslui, ar Miszparui kuningas visados užgiedodavo „Aniûlas Dievo“, o mozurpalaikiai vis kartu su kunįgu jau giedodavo „i poczęła z Duka“, kad tik lietuvius neužleisti. Kad butų lietuviai toki paiki, kaip mozurai, tai bažnyczioje butų buvus labai negražі scena. Užstojant gavėnei (dabar jau kelintas metas) po pamokslui lietuviai budavo giedodami apvaikszcioja stacijas paskui gieda su įstatymu SS. „Graudus Verksmai“. Mozurpalaikiai ir tada nedûda jiems į sûlus sėsti, bet patys atsisėdę kartu czirpina savo „Gorszkie žaly“. Kad klausaisi, tai nieko negali iszmanytie, kas gieda ir kaip, mat su jais nors muszkis, kad nori.

Visztyczio gyventojai beveik visi yra giminės. Jie prisižiurėdami į izraelitus tûkiasi su broliais ir seserimis treczios eilės. Bet ir tie jau beveik iszsibaigs, nes beveik kožnas pavelijimą nû vyskupo turi turėtie. Tûkiasi jie tarpu savęs, isz jų nieks neina į sodžius, įpacziai „pannos“, kurios bijo į mužikes pavirsti. Jos geriaus už brolio iszteka nekaip už lietuvio, mužiko, arba traukia į Ameriką, kur paskui prie bile kokio prisiplaka, nes ten yra daugiaus „ponų“, Visztyczio mozurai su mozurais Vižainio

visai nesusideda kaipo su prastais ir Visztyczio „panos“ neteka už mozuro. Amerikoje jų „stalyczia“ yra Shamokin ir Shenandoah, nes ten jie visi yra. Kiti yra pasiekę jau net ir Chicagą. Visztyczio mozurukai, kurie jau negauna sau mergos miestelije, tai leidžiasi jieszkotie paczių į sodžius toliaus nů Visztyczio ėsanczius, nes isz artimesniųjų visi jůs pažįsta, ir niekas už jų neleidžia savo dukteru, tolesniůse-gi atsiranda tokių kvailų žmonių, kurie ir iszleidžia savo dukrelę už „pono“ lunkų *) lupti. Tokia „litvinka“, atėjus į Visztytį, nemoka nė „ponisz-kai“ sznekėti, nei apsieiti, kaip ponams riekia; rauda nabagė, kad butų geriau už berno iszėjusi, nekaip už pono tokio.

Visztyczio laukai nusitęsia per pusantros mylios tolumo, nes nů sziaurės pusės tů Recziunai paszonėje, į pietus ežeras, vakarůse Prusai, visas laukas guli į rytus, ir sziaurrytus iki girnai. Laukas da yra po „panskai“ madai, nů trijų pradalgių dirželis (czvertka) tęsiasi per visą ilgį tolumo. Kiti turi po platesnius dirželius (pusvalakį — valaką), įpacz izraelitai (žydai), kurie turi beveik pusę laukų. Laukas beveik visas jůdžvirgždis, kalnų be galo yra, vis viens už kito stovi, tarp kurių yra vienas rundinas, pilekalnis – augszcziausias. Auga gerai rugiai, miežiai, avižos iki liemeniui ir bulvės, kurių kůdaugiausiai visi sodina. Miesczionys nei trupuczio neatsilikę da nů baudžiavos paproczio; jie, pavasariui iszauszus, kaip pradeda kamůtis, tai triusiasi iki užszalant; su dalgiu pradėjęs dirbti darbinįkas neina kokį mėnesį namon, o per sąvaitę kožnas iszbuna laukůse. Pradėjus męszlą vežti, kuris skubinasi, tai vos tris vežimus iszveža, o paprastai vis du tiktai; prasidėjus pjutei, pjovėjas ant savo valgio uždirba 50 kap., ant miesczionio valgio 30 k. Į darba einant jie rengiasi kaip į kelionę ir trunka pusdienis, koliai nuvyksta į galą laukų; neszikės, kurios valgius nesza dėl darbinįkų, daugiausiai barszczius uzbónůse, su mazgote užkisztůse, į kurią susitraukia visi taukai, taip kad jie visados valgo su gavėne (pasnįkų) ir visados su uždaru (taukais), nes tas kamsztis vis tai padaro. Jos (neszikės) pareina į antrą dieną tiktai atgal, nes pailsusios silsisi kur už kalnelio sutupę, kartais tenka ir gerai iszbadėti darbinįkui, kad kartais pavalgo sykiu pietus ir vakarienę, nes neszikė jo negali surastie, kokiam daigte jis yra.

Visztytis turi savo ir girią didumo apie 5000 margų, tiktai be medžių su ataugoms ir ir krumais. Seniaus, pasakoja, kad jų girioje buvę nů sieksnio storų medžių aglių ir aržůlų, bet dėka geram rėdui, tai ir krumai jau baigiasi. Jie vis renka girios sargus kas metas ir tai tokius, kurie jiems daugiausiai degtinės užpundija. Toki sargai negirios daboja, tiktai pas ilgąjį kalną parvažiůjanczius isz girios, mat nevalia aglaites, aržůlukus ir kitus geresnius medelius kirstie, tiktai žagarus, o kirtėjai taip daro: isz szalių visur žagarai, o viduryje aglaitės kůlams ir aržůlukai vytiniams. Sargas tokį vežimą užtikęs tů pirmiausiai atima kirvį, kad daugiaus nekirstų ir varo pas iszrinktą vyresnybę, kuri tas aglaites su žagarais tů pardůda žydams, o gautus pinįgus prapundija.

Visztyczio miesczionys, kurie tingi dirbti tai eina į girią ant medžioklės. Ten jiems pasiseka labai, nes kartais sumedžioja nů aplinkinių kaimynų kokį puskapį arklių, galvijų, kurie į jų girią gena pasiganyti. Kartais jie ir žmonių sumedžioja po kelis, kurie eina į miestgirį liepų virvėms. Aptikę tůs, kurie liepas pjauja, pirma apsznipinėja, ar daug turi prisipjovęs. Kad jau rengiasi namon, ta pradeda savo medžioklę. — Miesczionys bijosi tą, kaip ir kožną vagį užklupti ir nutverti, nes gautų su grėbliakocziu (kurį vagis ant gatavo turi), tiktai klyksmą daro rėkdamas: „Jasziek! Stasziek! Franek! tutaj! tutaj!“ Vagis mislydamas, jogei miesczionių yra daug, neszinas szalin, palikęs pundą pripjautų liepų. Miesczionis paėmęs tą punda su džiaugsmu tarabanija į Visztytį ir kůgreicziausiai izraelitams pardůda už puskvatierke degtinės. Tam trys metai atgal isz Pavisztaiczių vieną tokį vagį sugrobė žiemą isz miestgirio beneszant liepas pagiryje; miesczionių buvęs pilnas vežimas, tai jie jau jo nebijojo. Ten buvo didysis Ragaiszis, nů senos rinkos Jozef Bulkievicz ir pipirai (mažiukai) Vyžukai ir kiti. Nusivežė jie nabagą į Visztytį ir gerokai apmuszė, praszydami 3 rub. ant „sznapso“. Žmogelis pasiskolijęs jiems davė mislydams, jogei taps liůsas isz jų nagų, bet kur tau? Gavę tůs, praszo 5 rub. ir t. t., szis nedůda, o szie užtai jį pliekia. Nieko negavę antru atveju, į kisza į cypę ant nakties, ir padůda į sudą bylą (provą), reikalaudami po 20 kop. už kožną liepą, bet sude nieko negavo. Isz Visztytgirio nesza ir pjauja liepas szie susiediniai sodžiai: Dabravolė, Skardupiai, Lankupėnai, Norvydų daržinįkai tik iszto minta, Pavisztaicziai ir jų daržinįkai isz ganyklų, Kerůczių vadinamų. Liepos miestgiryje taip auga, kad jů daugiau pjauja jas, tů labjaus jos auga; viena vasara iszauga ugis sieksnio ilgumo, be szakų ir taip lygios, tiesios, kaip žvakės; vasarą, brazdui atsiradus visi aplinkiniai džiaugiasi, kad jau Dievas pasakęs „žmogau, kad liepa lupasi, tai lupk“: tada gali dusyk tiek parsinesztie, nes žieves tiktai nulupa, o kaulus girioje palieka. Brazdui iszsekus, tai su kaulais turi nesztie namon ir pakurus peczių atszutyti, nes kitaip nesilupa. Girioje iszluptus kaulus gali regėti didelėms kruvoms, po pusvežimį daigte, kur miesczionims vėl tinginys užsivadůja, nes jie vasarą važiůja į girią ir tiktai jieszko tokių kruvų sudžiuvusių liepkaulių ir džiaugiasi tůmi, kad nereikia kirsti tų plonyczių žagarėlių, nes storesnių visai nėra: apart aglaiczių tai nerasi storesnio žagaro, kaip nů colio, o retai nů pusantro; visa giria yra tiktai jaunos atžalos, ir tais vienas už kito skina kiek įmanydami Padarė jie sutartį, kad per 25 metus turi užaugti giria, bet, regis, bus antraip, už 25 metu galės eiti art į girią ir bulves sodįti, nes ir dabar jau matyti daugel ir toli į girią įlindusių artojų ir, sako, bulvės labai uždera ant tokio plėszinio ir zuikių gali jose sugautie, tai dviguba nauda.

P. Zambrukas.

*) lunkas, liepa — karna, kurių labai daugel yra Visztytgiryje — miestgiryje.

— *Isz Latvijos.* Daugava jau užszalo, o garlaiviai norėdami žiemą pergalėti eina ledus laužydami. Sztai ant jos po Rigą medinis tiltas jau nuimtas, o garlaiviai eidami skersai upės veža žmonis isz Rigos į priemiestį Hahensbergą ir atgal. Vieni garlaiviai ant to įtaisyti eina pirma ir laužo ledus, kelią darydami, o kiti paskui jų eina. O kad tas kelias neužszaltų, tai ledą laužantiejie garlaiviai ir naktimis tur kas adyną ten praszliaužti. Kiti vėl toki pat garlaiviai iszveda akrutus į

mares. Kaip sziokiu budu garlaivis eina, tai trata ir užia lyg kokiame fabrike. Garlaivis atbulas eina paskui įsibėgi, užsliįsta ant ledo, laužo jį po savim arba savo smailiu galu raiko į szmotus.

Jelgavoje labai susirgo p. J., kuris per visą amžių tikėjimo pareigų (pavidnaszczių) neiszpildė, už niekus jas laikidamas. Bet ant galo apsimislijo ir, ant rizikos nenorėdamas buti, kunigą pasiszaukė, iszsispaviedojo, o dabar vis tik saldų Jezaus vardą minavoja, norėdamas kataliku numirti.

Žaltys.

Atsiszaukimas

„Liet. konserv. skyrimo draugystės“.

„Vienybės Lietuvininkų“ 47 num. 1892 randasi korespondencija p. Jankaus isz Bitėnų, ant kurios (norint mes jam ir atleidžiam netaktiszkumą, tam pieszinyj‘ patėmytiną), turime nors keliais žodžiais atsiszaukti priesz neteisingą jo užmetinėjimą, kurį jis tyczia, arba rasi ir per nesupratimą, užmetė ant musų draugystės. Jis raszo, kad „*senųjų karžygių prie tos draugystės nesiranda taip daugel, visi jau jaunosios dvasios perimti*“, ir priduria, kad tie vyrai „*jau ant naujo pamato demokratiszkos dvasios pasistoje etc.*“

Toks tvirtinimas yra sausai neteisingas ir bjaurus apskelbimas visos draugystės ir jos sąnarių, kurį negalime praleisti, neatsiszaukę ir nepasakę, kad p. Jankus, kurio nůmonė ir duma nesutinka su musų, viśai nėra skaitomas prie musų draugystės sąnarių.

L. konserv. skyrimo draugystė
Saunus, Virszininkas.

Isz Kitur.

— *Suv. Valstijos.* Cholera, jeigu tikėti laikraszcziams, jau ir pas mus, Suvienytose Valstijose atsilankė.

Kalinėje Valstijos Arkansas apie Naujus Metus ėmė mirti kaliniai ant nežinomos kokios ten ligos. Isz pradžių mislyta, jog taip uma (nogla) smertis kalinių paeina nů kokių nůdų (trucyznos), kurią jiem kas gal suteikęs, bet atvažiavęs isz Washington‘o gydytojas dr. Giddings ir iszty-ręs ligonius, apgarsino, jog kaliniai mirszta nů azijatiszkos choleros.

— Pamenate gal apie baisią nelaimę, atsitikusią miestůs Oil City ir Titusville, kurie ugnies ir vandens tapo paversti į yras. Tulas J. Roce, skundžia dabar naftinę Kompaniją, (Oil Company), reikalaudams 40.000 atlyginimo, kadągi dėlei jos baustino neapsiżiurėjimo jis nustojęs paczios ir dviejų vaikų, o pats sužeistas likęs.

Jeigu J. Roce laimės bylą (provą), tai panaszių bylų Oil City‘je atsiras daugybė — sako, net ant 1.000.000 suvirszum dolerių.

— *Darbiņkams nevalia daryti susidraugavimų* dėlei apsigimo nů lupikų didžturczių — pagal iszdůtą Pennsylvanijos geležinkelio kompanijos nutarimą(!). Toji kompanija nutarė atstatyti nů darbo kiekvieną darbiņką, kuris prigulės prie kokios nors darbiņkiszkos draugystės. Subatoje (7 d. Sausio) mieste Indianopolis tapo atstatyti nů darbo penki darbiņkai, kurie nesutiko iszsimesti isz darbiņkiszkos draugystės.

Nesmagios naujienos dėl darbiņkų pradžioje szių metų. Akyvaizdoje tokio pasielgimo didžturczių ir mes, broliai darbiņkai, turime risztis į draugystes ir rupįtis, kad musų draugystės butų kůtvirczіausiame tarp savęs susiriszime — Susivienijime.

Pagal apgarsįtą neseniai Suvienytų Valstijų iždo sekretoriaus rokundos iszdavimą szis yra budžetas suvienytų Valstijų už pereitus metus: surinkta 425.868·260 dolerių; iszdůta 415.958.806. Inėmimas pereitus metus susimažino ant 32.675.972 dol. Pabaigoje pereitų (1892) metų Suvienytų Valstijų iżde buvo 120.992.377 dolerių — zoposto. Kitos valstijos turi szimtus milijonų dolerių skolos.

— *Vokietija* Kaip jau žinote Vokietijoje Saar Louis‘e sustraikavo kalnakasiai; buvo į 20.000 darbiņkų sustraikavę, bet dabar jau straikieriai mažai vilties turi ant laimėjimo ir neužilgio turės pasidůti ant malonės darbdaviu ar bądą kęsti.

Kas kaltas, jog anų Saar Louis‘e kalnakasių straikas taip greitai silpsta ir jiems tik daugiaus bėdos, žinoma, padarys? Ant to klausymo girdime daugumą atsakant, jog kalti tame dalyke patys straikieriai — darbiņkai. Mat jie vietoje to, kad, kariaudami su savo skriaudikais darbdaviais legaliszkais (t. y. teisingais) pragumais, užsipelnyti gerų žmonių sąjausmą ir apturėti nů jų paszelpą, paklausė keliolikos rėksnių anarchistų, ėmė bjauriai apsieiti, kankindami žmonis, iszmuszinėdami langus, szaudydami kunįgus ir taip žmonis, žodžiu sakant aklai klausyti anarchistų ir. . . . tokiu savo apsėjimu atgrasino nů savęs ir sąjaucziaczius dėl jų žmonis.

Sziame dalyke kaip ir kitůse, matome, anarchismas (o ir kiti mokinimai, atmetantieji dieviszką krikszczionybės mokslą) gali tik trukszmus pakelti, bet nepadaryti laimingais savo pasekėjų.

— *Ispanijoje* anarchistai kelia galvas augsztyn, rengdamiesi prie kovos su nepriPažįstancziais jų prażutingų teorijų ir su pasigėrėjimu garsindami, kad szis 1893 meras bus „kraujo praliejimo“ metu.

— *Maskolija.* Caras, sako iszdavęs „ukazą“, pagal kurį visi ministerijos iszpažinimų reikalai yra pavesti Sinodui Tokiu budu maskoliszki „vladikos“ da daugiaus kisz savo snapus į tikėjimiszkus Maskolijos gyventojų reikalus. Neužilgio gal mųs tėvynėje, Lietuvoje kunigai turės prigulėti visame kame nů „ilgakarczių“!

Sugyvenimo Vinyse.

(*Sundulio isz latviszko guldėt.*)

I.

Miglota rudens diena pavelyjo menkai szviesai įspindėti į vieną Rigos didžio namo kiemą. Augszti namai, kurie kiemą rubežiavo, darė jį dar tamsesniu ir liudnesniu ir tokiu budu iszrodė ne kaipo kiemas, bet kaip koks tamsus užkambarys.

Augszto namo kiemo link szone prie treczio gyvenimo lango sėdėjo jauna moteriszkė ir siuvo.

Moteriszkė vis kassyk nuleidžia galvą žemyn, kad galėtų adatą įdurti reikalingon vieton tamsaus dažo siuvinyje, nėsa tamsa kieme kassyk didinosi, tůmi labjaus viduje, kur siuvėja buvo.

Gal but, kad tai nebuvo tiktai tamsa taip įžeidinga, kuri moteriszkę privertė, idant siuvinįarcziaus prie akių pritrauktų; kad ji nů siuvinio galvą pakėlė, tad jos akių blakstienai buvo szlapi nů aszarų. Taigi aszaros isz savo dalies buvo priežastimi akių apsitamsinimo prie siuvimo, nėsa laiks nů laiko delmonine (kiszenine) skaryte szlůstė akis ir pasznabždoms atsidusėdavo. Szis atsidusavimas ir tyliai riedanczios aszaros rodė kankynę, kuri draskėsi gilume jos szirdies.

Siuvėjos veidas buvo dar jaunas ir gana skaistus. Bet jame buvo matomi bėdų ir ai manavimų ženklai. Per dailų skaist-veidelį buvo regima mėlynai raudona drużė, kuri randasi ant kuno, kada szis gauna kirtį su botagu. Ir szi drużė, kaip matyt, siuvėjos veidą deginte degino, nėsa ji tankiai su ranka dasilytėjo ir veidas isz skausmo ir piktumo persimainydavo: dailus veidas apsiniaukia ir karsztos aszarėlės rida per opas (ronas).

Bet tikt ant valandėlės siuvėja pasidavė tokiems skasumo ir piktumo jausmams, umai jos rankos pradėjo judėti apie siuvinį. Siuvinys buvo derėtas, kuriam veik reikia but gatavam ir kurį siuvėja po draug su kitais derėtais siuviniais dar sziądien norėjo nuneszti į drapanų krautuvę, dėl kurios dirbo ir taipgi paimti savo algą už darbą, kadangi sziądien jai yra reikalingi piningai, o sziądien buvo algos iszmokėjimo diena.

Pirm szios dienos dar gana jai buvo piningų, kad ant visos sanvaitės (nedėlios) galėtų patiekti viską dėl pragyvenimo. Bet tůs jai atėmė su piktumais, stumdymais ir musztynėmis jos paczios vyras, kuriam buvo reikalingi piningai ant pragėrimo. Tas viskas nutiko vakar; vakar ji apturėjo mėlynai raudoną drużę ant veido nů savo vyro; szis jos uždirbtus piningus paėmęs iszejo ir dar sziądien nebuvo grįžęs. Jis, žinia, greicziaus negrįsz, pakol pastarą (paskutinį) skatiką nepragers....

Vienok szis pats vyras, pirm penkių metų buvo geras ir darbsztus jaunikis, kurs dėl savo sužiedotinės su savo visa szirdżia ir rankomis buvo atsidavęs, kad tikt ją įgyti, kad tikt ją laimėti, o sziądien atėmęs jos sunkiai uždirbtą skatiką iszėjo į karcziamą, kad su savais draugais jůs pragerti.. Ai, žmogaus szirdis, ko dėl tu tokia esi?! Podraug su tavo dangiszkos meilės prakilniais jausmais slepiasi tavyje gyvuliszkai pragariszkos giliausios bedugnės!..

....Pirm penkių metų gyveno Apsiszių Elė su savo motina, gůdinga naszle, visame paklusnume ir pertekime isz savo rankų darbo ir motinos dovanų, ką szi po savo vyro, buvusiojo fabrike meisterio, kaipo naszlė gavo nů direkcijos. Elė savo tėvams buvo vienatiniu vaiku, o kaip szie gerose iszlygose gyveno, tad tapo gerai apszviesta (iszmokįta) ir iszauginta, kaipo fabriko sąnario duktė. Bet po netikėtam tėvo myriui Elei su motina prisiėjo griebtiesi prie rankų darbo, kad kasdieninį pertekimą užpelnytų. Ir Elei tas visai nebuvo sunku, kadangi ji dar nů mažų kudikystės dienų buvo pripratusi prie moteriszkų, užsiimanczių rankų darbais, o priegtam nů savo mylimos matulės mokinama visados kokiu nors darbu užsiimti. Vieną szventdienį Elė su motina buvo užpraszytos važiůti į žalumynus (majuvką), kur važiavo dikcziai pažįstamų. Czia Elė susipažino ir su Kruminų Edvardu, jaunu vyru isz fabriko, kuriame jos tėvas pirmiaus buvo per meistrą. Nů szio pirmo pasipažinimo atsikartojo tankesni susitikimai ir draugavimai, o ant pagalios galo ir įsimylėjimas.

Berods Kruminų Edvardas neturėjo tokio apsiszvietimo, kaip turėjo Apsiszų Elė, bet jis jai patiko, o szi davė savo „taip“ žodį, kad jis ją ant to kalbino.

Kruminų Edvards po apsipaeziavimui su Apsiszų Ele iszstojo isz vietos, kur dirbo iksziol fabrike ir sudėjęs savus ir paczios piningus, gautus kaipo pasogą, uždėjo savo krautuvę. Pradżioje, jam pacziam ant savo rankos dirbant, ėjo gana gerai. Jo paczíame pradiniame gyvenime bėdų debesiai apdengė laimos saulę, kadangi tůjaus po susitůkimui (szliubui) Elės mylimoji matulė pasirinko. Bet szie bėdų debesiai pamažu iszsisklaidė, nėsa Elė visa savo szirdżia ir duszia prisiriszo prie savo mylimojo Edvardo.

Kruminų Edvardo ir Apsiszų Elės moterystė nebuvo laiminta vaikais; bet szis prietikis negadino laimingos jaunų meilės. Edvards darbavosi per visus laikus savo krautuveje, o Elė růszėsi savo stubose apie ukę; bet už kelių mėnesių nebesisekė taip gerai jų darbai, kaip pradżioje. Edvardui prisėjo du darbininku atsakyti nů darbo per darbo trukumą, o Elei prisiėjo griebtiesi prie rankų darbo, idant apart vedimo naminės ukės galėtų szį bei tą nupelnyti.

Toks jůdviejų buvo gyvenimas per kelis metus. Kaip kada Edvardui buvo darbo ikvaljai, kaip kada kelis mėnesius neturėjo darbo ir krautuvė turėjo stovėti uždaryta. Tokios aplinkybės vysai nuslogino Edvardą. Todėl tankiai pradėjo lankyti karczemas, kad gėrymu užpilti savus rupesczius ir drąsos įgyti.

Elė su baime žiurėjo ant savo vyro darbų, o dar bailiaus žiurėjo į savo ateitę.

Ir kada prisiartino ta dieną, kurioje Edvardo krautuvę su visais įtaisais ir baldais pardavė, tada Elė tikrai gavo pažinti savo vyro piktus, bjaurius pobudżio įpatingumus ir tame mokintiesi. Edvards pradėjo daugiaus per dienas gyventi karczemose nei namieje ir visai nesirupino, kad savo gyvenimo iszlygas pagerinti. Laimė, kad Dievas szią moterystę nebuvo laimings vaikais, ir Elei vis dar laiko liko, idant sav ir vyrui užpelnyti kasdieninę pertekimą, rubus siuvant vienai didżiai krautuvei.

Elė vi aip rupinosi, kad savo vyrą kokiu nors budu atpratinti nů girtůklystės. Ir jái pažinus jo pobudį, pasisekė Edvardą prisznekėti, kad jis metęs girtůlystę, pristojo prie darbo vėl tame pacziame fabrike.

Bet Edvards nesijautė laimingu. Jo darbo draugai jį pykindavo, pasakodami jam, jog per girtybę isz darbdavio pasidarė vėl darbininku. Edvards ir vėl mėgino savus szirdies skausmus užpilti degtine.

Taip jis dieną nů dienos visai pasidavė girtůklystės velniui. Berods Elė visaip mėgino jį vėl sugrąžinti ant gero kelio; bet viskas buvo veltů (už niek). Edvards pragėrė visą savo algą, jau daug dienų apleisdamas darbą, o jeigu ir nueidavo, tai vis budavo gerai įkaitęs, taip kad ant pagalios galo fabriko valdżia kaipo netikusį darbininką visai atstatė nů darbo.

Berods dar kaip kadá Edvards mėgino gauti darbą, bet netikęs paliudyjimas nů pirmosios vietos visur jam uždarė duris. Jau Edvards doriszkai visai nupůlė.

Jis visai nesigėdyjo buti maitinamu per savo paczią; negana to, net paczios sunkiai uždirbtą skatiką varu atimdavo ir tůjaus nusirioglindavo į karczemą, kad pragerti. Taip jis kas sykį grimo gilyn dumblůsna ir užsikrovė Elei ant sprando kaipo tikras kankintojas ir galvos ponas.

Vienok Elė geroje mislyje kantriai paneszė tokias vyro kankynes su didżiausia paczios kantrybe; ji dirbo prie savo siuvinių per dienas ir naktis, kad tikt sav ir vyrui nors kasdieninį pertekimą užpelnyti ir dar vis neabejojo savo vyrą sugrąžinti ant gero kelio. Ai, nepasiekiama moteriszkės szirdis! Gerai tam,

kuriam tavo meilės dangus jûkiasi; bet ne tam, kuriam atsiveria tavo kersztai pragaro bedugnėje!....

Elė meldė ir gąsdino, kad pamesianti Edvardą, jei szis girtûkliavimą nepamesiąs; bet tas nieko negelbėjo.

Kad vėl Edvards pasigėręs parėjo ir pradėjo užpuldinėti ant jos, kad ji jam bjaurius darbus iszmėtinėjo, jijė iszėjo laukan, pametė savo Edvardą.

Elė nuėjo pas savo giminaitę ir apsigyveno pas ją; tada ji vienoje didelėje krautuvė je gavo pardavėjos vietą. Savam vyrui ji praneszė, kad nû jo jau atsitraukė, nebenorėdama daugiaus jo kankynių kentėti, todėl tegul jis daugiaus apie ją nemislyja ir tegul skaito ją už numirusią.

Vienok szis, nors doriszkai nupûlęs vyras, pasirodė, kad dar jaucžia savo szirdyje meilę prie savo paczios ir apraudoja savo neprotingą gyvenimą. Jis pacziai raszė laiszkus, meldė dovanojimo ir prižadėjo pasitaisyti; jis net nuėjo į tą vietą, kur Elė dirbo, ir meldė kad ji iszeitų ir jam dovanotų; tegul grįžta atgal pas jį.

Kada Elė nepaklausė jo meldimo, tai kaip isz galvos iszėjęs atsitraukė, kad isz naujo pasigerti, o girtybę iszgulėjęs grįžo vėl pas Elę melsdams, kad neapleistų jo.

Elė matydama, kad ilgiaus negalės buti krautuvėje, kadangi Edvards kelia kassyk didesnį trukszmą ir pasitikėdama, kad mylimasis vyras nû teisybės pasitaisys, pametė vietą ir vėl grįžo pas savąjį vyrą.

Bet viskas liko po senovei. Berods Edvards per kelias dienas buvo geras, bet veik vėl pradėjo gerti, o Elė pasijuto dar nelaimingesne, kaip kad pirmiaus.

Ji suprato, kad Edvards ją kaip kokia pikta dvasia kankina. Dėl jo gyvenimas jos taip buvo rugsztus; dėl jo ji ir vietos atsižadėjo. Ji jau ant Edvardo pradėjo sznairûti ir jo neapkęsti, kaipo savo didžiausio neprieteliaus.

(Dar neviskas).

Kritika bei Bibliographia.

Trumpa Lietuvos Istorija.

Yra tai knįgutė, kurioje trumpai suraszyti musų tautos veikalai nû seniausių laikų lig Vytautui. Neapima ji visų veikalų, bet tikt įstabesnius; daug joje iszleistų atsitikimų, tarpais nėra sąryszio tarp jųjų, bet užtaigi ji „trumpa“. Knįgutė paraszyta gryna lietuviszka kalba ir paskirta dėl sodžių, kuriûse maloniai butų regima.

Pajudinkime, vyrai, žemę! Apysaka. Paraszė vengriszkai Maurikis Jokai, o trumpai perpasakojo lietuviszkai A.--isz--B. — — Tilžėje. Kasztu dviejų Lietuvos sunų 1892.

O tai tikras perlas musų raszliavoje! Tai grynas szaltinis „gaivinantis kiekvieną atszalusį tėvynainį, keliantis dar nesubrendėjusius arba doriszkai nupûlusius dėl jos; tai judinys, kurs stumia mus prie padoriausio darbo — darbo ant tėvyniszkos dirvos. Kas, perskaitęs tą knįgelę, drįs isztarti, kad muza mus užmirszo, ant visados užvėrė akis ant Lietuvos? Ne, ji neužmirszo musų nelaimingos tėvynės, bet atsižvelgusi kartą, neperstoja įkvėpinėti musų rasztinįkų gražiomis apysakėlėmis. Nesuspėjome dar atsidžiaugti ir atsigerėti „Kas teisybė, tai ne melas“, o jau musų ûlus rasztinįkas apdovanoja mus nauja apysakėle ir tai gražiausia. Įtalpa gan prasta. Keli vengrai darbûjasi dėl pakėlimo savo tautos isz dvasiszko ir doriszko miego, „judina“ tą žemę, kuri jau nû kelių amžių stovi be judėjimo, be iszdavimo ženklo apie savo buvimą. Ir kaipgi darbûjasi? Kolomanas Jenoi — raszydamas poeziją ir komedijas, Banyavary ant scenos, pakeldamas vengriszką teatrą, Povylas Barka — moksliszkais tyrinėjimais ir t. t. — o visi podraug iszdûdami laikrasztį be skaitytojų, be sądarbinįkų, be medegiszkų pajiegų... Skaitytojas pereina visų tų vyrų gyvenimą, jų užsidegimus ir atszalimus dėl tėvynės, visas kliutis darbavimųsi, jų vargus, laimes ir nelaimes. Visa apysaka remiasi ant gyvenimo Kolomano Jenoi. Iszvytas isz Debreczino kolegijos drauge su kitais 4 už raszymą ir užslėpimą taip vadinamos „citvariszkos“ kronikos, apsigyveno jis isz pradžių pas savo turtingą motyną, paskui pas advokatą Korczą mokinasi advokatystės; czia budamas susiartina su Katinka, nû kurios gražių akių jau buvo kartą pabėgęs. Persmegęs meilėje dėl tos moteriszkės, jis užmirsztą savo prieždadus „judinti žemę“, paskenda kiaurai svietiszkame gyvenime, tampa nenaudingu usniu ant tautiszkos dirvos. Menkas atsitikimas: — laiszkas jo draugo P. Barkos, raszytas isz Azijos pas draugus, permaino jį: jis dûda isz naujo prieždadus dirbti ant tėvynės naudos, pameta savo meilę ir praeiginį gyvenimą; raszo dramą, kuri daro jį isz karto garsiu žmogumi. Bet prieždadai netvirti. Laikui slenkant jame atsiranda nauja meilė, kurios traukiamas iszvažiûja į Italiją ir czia atsidavęs tepliavai, vėl užmirszta antrus prieždadus ir aną priesaiką, kurią buvo davęs ant kalno, kada Banyavary jam sakė: „...jeigu priesz žmones užsiginsi, jogei esi poetu, kad netarnauji tam aukurui, prie kurio asz esmi tik ministrantu, tai prisiekiu sztai ant szito akmens, kad asz tau galą padarysiu.... isz užkampio ant tavęs užpûlęs ant vietos padėsiu, jei iszsižadėsi savo dievaiczio!“ (1.59) Bet motynos laiszkas, iszrodantis apverktiną Banyavary'o ir pusseserės Cillės padėjimą, atidaro jam isznaujo akis, jis grįžta namo, iszsižada motynos turtų, nebegrįžta prie jų niekados, eina vargti ir darbûties dėl Vengrijos: niekas jau jo nebegali suturėti jo užmanymûse: jis raszo komedijas, tėplioja paveikslus, iszdûda laikraszczius, ragina ir verczia prie darbo kitus savo draugus, vienu žodžiu, judina žemę, judina ligtol, kol džiova neįvaro jo į kapus. Kurpius Tseresny'es, pas kurį jis gyvena, užrodo jam praktiszkus kelius darbavimosi. Bet ar pajudino jis ir jo draugai žemę? — O isztikro! Nepraėjo 40 metų po jo myriui, o jau pajudinta tauta, tvirta ir apszviesta, stovinti lygiai su kitomis Europos tautomis, atidûda garbę pirmiemsiems savo judintojams.

Sztai mažiaus daugiaus visa įtalpa.

Neras czia skaitytojas baisingų atsitikimą, žingeidžių prietikių, viskas iszimta isz paprasto, kasdieninio gyvenimo. Bet kodėlgi ta apysaka skaitosi su tokiu užsidegimu ir žingeidumu, kad ir atsitraukt nû jos negalima? Kas yra to prieżastimi? Gal kalba? O isztikro, kalba puiki; gal tik vienas „Anykszczių szilelis“ gali ją tame dalyke pralenkti. Gal sudėjimas ir dalių sunarstymas? Ir tas dalykas atliktas gražiai uždegancziai. Bet kas kitas traukia skaitytoją prie tos knįgelės, taip kad ji nenori iszeiti isz jo rankų. Kas-gi? Lietuvi! ar nematai, kad tai tavo paveikslas, kad tai veidrodis, kuriame atsimusza tavo vargai, siekiai, stengimai. — Mes dar neturime nei Kolomanų, nei Banyavary'ų, nei Barkų, turime tik laikraszczius be skaitytojų, be rasztinįkų, turime tik iszdavėjus ir skundikus Aszaly'us, turi-

Budas Senoves Lietuviu

Kalnénu ir Žemaicziu

PARASZE S. DAUKANTAS.

(Tąsa.)

Vainikų szventė arba vėszės.

Rasztinikai raszo, jog pradėjus szventinti Birželio gale ir szventinę per 14 dieną. Sziądien palaikus tos szventės vadina szvento Jono nakczia, kuri visiems yra žinoma; rodosi, jog szventino tą szventę minavonei įkurimo arba sutvėrimo szios pasaules ir visos szeimynos. Pagal nůmonę iszminczių tos gadynės buk Peruns iszperėjęs augsztybėse visą sutvėrimą regimą ir neregimą ir visųsziltąją dieną iszleidęs jį į pasaulę tokiu laiku, idant galėtu tenai prakusti, dėl didesnės dar globos įdavęs tai szeimynai ugnį, idant szildydamiesi kutintumiesi; nesgi sziądien dar senu įprocziu yra sakoma: „tą žmogų yra Dievas leidęs ant svieto", nesako yra sutvėręs, kurs žodis sziądien tebesąs rodosi senovės nůmonę tvirtinti, užvis, jog pacziose pirmosiose Lietuvių krikszczionių knygose 1540 apie sutvėrimą svieto pagal rasztą szventą, visur vietoje sutvėrė, sako, leido, ir taip: leido saulę, leido žvaigždes, leido žvėris ir paukszczius etc. it but kaip koks tėvas perą iszgužęs, paleidęs į pasaulę, ką tegalėjęs atlikti tokiu laiku, kuriame nuleistas peras nepragaisztu pasaulėje; nesgi žinoma yra visiems, jog apie s. Joną oras yra visųjaukiausias ir maloniausias. Todėl rodosi, jog buvo szventė, kaip sakiau, minavonei tos noties įkurta, kurioje visas sutvėrimas buvo savo pradžią gavęs. Todėl dėkavodami savo Perunui arba Ticziui, kurs jůs savo szilima iszgužęs kutino, dirbo jam isz jaunų berželių szėtrus, po kuriůs vaikszcziodami meldėsi ir dėkavojo; nes kokios tos maldos buvo ir kaip meldėsi nėra randama rasztůse, tiktai yra žinomi keli žodžiai vienos giesmės, kurią pradėdami taip buk giedoję: Titis leido, Titis leido, arba kaip sziądien kad bažnyczios kalboje sako: Titis sutvėrė, Titis sutvėrė, kurių žodžių praszaliecziai Gudai ir Teutonai, kaip virsziaus minavojau, nepermanydami paraszė, jog Lietuviai Kalnėnai ir Žemaicziai garbiną Dievą, vadinamą didis Ledo, nů ko paskido paskui jų rasztůse niekų zaunos; nů ko Gudai nevien tůs žodžius, bet ir visą Lietuvių senovę pasavino stygavodami, jog tas didis Lado jų Dievu buvęs. Nesgi žodis Titis jiems klausantiemsi pasirodė it but didis, o žodis leido it lado esąs, kaip virsziaus minavojau; bet ką tie žodžiai jų kalboje reiksztu, patys nesupranta ir nežino kaip jůs iszguldyti. Priesz tą szventę ėjęs svietas į szventas upes ir ežerus praustiesi bei masgotiesi, idant jaunais taptu, ir kas vis atliko, kaip buvo įstatyta, tas rodėsi vieną valandą didei iszmintingu ir galėjęs regėti piktus žmones, žavėtinįkus ir raganas. Nebuvo kitos linksmesnės szventės; nesgi pagal pasakas, sziądien dar minavojamas, tą rytą saulė tancevojusi, paskůją naktį tos szventės degino tůs szėtrus ir linksmindamiesi per ugnį szokinėjo it but minėdami, jog nů szilumos prasidėjo ir sziluma gyvůja. Taippat ant tos paczios szventės abydas savo viens kitam dovanoję, per tą szventę visi lygus buvę, kaipogi didžturcziai vargdienius slaugę. But kas budama, vienok sziądien yra geistina, idant žinovai Lietuvos kalbos surinktu visus palaikus dar tebesanczius, užvis dainas, sziądien dar daugioje vietoje minavojamas ne tikėjimů, bet įprocziu senovės laimingų praėjusių gadynių. Ko gal dar daug rasti: Kurszo parubežiůse, kur žemaitis ir žemgalis arba kaip sziądien kad sako kurszinįkas susiėję linksminasi senų dienų įprocziu, it but dar minėdamu, jog anůdu angis buvo tikrůju broliu, nes ilgainių nedorybė svieto perskiedė jůdu dėl savo naudos.

Apjavių vėszės arba szventė.

Apjaves gėrė, javus nů lauko nuimdami, tokiu budu. Ant kalvos padėjo akmenį aukurui. Jei daug svieto, buvo kuningas, jei maž, pats gaspadorius, iszėjęs javų pjauti su szeimyna ar su talka visi linksmindamiesi, jog jaunos důnos prilaukė, visųpirmu supjovęs gaspadoriui pėdą, pamovė ant szmaikszczio ir padirvėje pastatė. Paskui dėkavojo Pergrudžiui Perunui, jog javus pavykino ir meldė, idant patiems besveikiems leistu jůs suvalgyti. *a*) Jei javai buvo nevykę, tad maldavo Peruną, idant stiprintu jůs kentėti badą ir alkį, degindami ant akmenų aukas. Po tos maldos szeimyna ar talka kibo į javus, kuriůs netrukdami nuvalyjo. *b*) Nubaigę, nupynė vainiką isz varpų, kuriůmi apsklėtę galvą grakszczios ir linksmos motriszkės, parvedė ją dainůdami į kiemą pas gaspadorių, kuriam padavė jį ant baltų raikszczių vainiką, kurį gaspadorius paėmęs dėkavojo darbininkams, o vainiką pakabino ant gembės triobos gale gůdingoje vietoje. Tůjau ėmė pjovėjus vaiszinti ir raginti, kurie gėrė ir linksminosi per visą naktį, garbindami visados gerus gaspadorius, mokįtojus arti ir sėti, bei narsius kareivius už liůsybę kritusius, ir didžius darbininkus, kas sziądien dar kaip kalne taip ir Žemaicziůse yra sekama; vienok geistina butu, idant žinovai tos kalbos palakus dainų, dar dainůjamų, surinktu, rasi isz jų galėtu iszsijautoti apie tą įprotį.

Ilgių vėszės arba szventė.

Tą szventę szventino, javus nů lauko nuvokus ir rugius pasėjus, beje: kaip sziądien kad sakoma yra, su visu į namus parėjus arba ant žiemos įsikurus, nu tad dėkavojo įkurėjui viso labo, aukaudami jam pirmskrajus taippat valgius, gėrymus, žuvis, mėsą, pieną, medų, midų, ir alų visame kraszte. *c*) Nesgi visa apygarda tiekėsi tai szventei, midų, alų darė, piragus kepė. Paskui suvežė vis tai, ką buvo Dievas kuriam suteikęs. Susirinkus svietui į didei ertą namą, jo kėrcziose įstatė bosus ir verpeles alaus ir midaus, paskui žiniai padengė stalus ir viduryje aslos sukurė ugnį pailgůtiną, kur atvedė ir gyvulius, vainikais apklėstus, visokios veislės po porą, beje: patiną ir patę. Tad žiniai ėmė melstiesi tylu pagal savo dabą, pabaigę maldą, ėmė lazdomis tůs gyvulius muszti, visi esantiejie tą patį darė lig užmuszė szaukdami: „tai musų žemeliukėms, beje: žemės ukėjoms aukaujame ir dėkavojame, jog mums szį metą musų javų, daržų, pievų nepadinotė, o nů ugnies, gelžies, marų, badų ir visokių neprietelių mus saugojote". Nu tad kepė ir virė mėsą pamusztųjų gyvulių. Tům tarpu motriszkosios, užugnyje sėdusios kvieczių plonius sykiais vadinamus ant anglių kepė ir iszkeptůsius per ugnį mėcziojo vyriszkiesiems valgyti. Žiniai tům tarpu pamokslą sakė svietui apie dabą, budą žmonių, apie reikalus ukės ir lietos, apie narsybę ir kantrybę garbingų vyrų, karėse kritusių. Paskui taip sugraudinti žmonės nů kuningų, kožnas sznibždėjo jiems į ausį savo kaltes ir nůdėmes, kursai pagrobęs jį už

a) Lasicis in libro citato pag. 54.
b) Merkel T. 1. s. 166.
c) Hrtknoch s. 139. Lasicius pag. 49.

plaukų su lazda aptalžė, jog jis netaip elgėsi kaip reikėjo doram žmogui, kožnas nukentėjęs tai savo pakutą, nusiminęs spudino szalyn. Tai visiems atlikus, paskui grobė pacziam žiniui už cziuprynos ir jį taippat aptalžė už jo nůdėmes, jog netaip elgėsi kaip jam priderėjo; žinys sutaisęs savo drabužius, antrą atvėjį sakė pamokslą motriszkosioms, idant ukės vilkėjomis butu, vyrų savo klausytu, namus gerbtu, doromis motinomis ir doromis gaspadinėmis tapti teiktusi. *a*) Nu įvedė su iszkilme grakszczia mergatę, baltai apdarytą ir vainikůtą, kuri neszėsi pilną skraitą keptų plonių ir stojosi deszinioja koja ant sedlių (zoslanų) ant durų atsisukusi, o kairiaja ranka blaivą kaspiną augszcziaus galvos iszkėlusi, o deszinėje rankoje tauragę midaus turėdama stovėjusi, ir tokioje stovyloje budama meldėsi tais žodžiais: „Vaisgamtos tėvali, augink mums linus augsztus sulyg manę, kad mes plikos nevaikszcziotume". Tą trigubai pasakiusi, visųpirmu iszgėrė taurę midaus, antrą kartą pripylusi iszgožė į kairiąją pusę sėdliaus, trecziąją taurę vėl pripiltą iszgožė į deszinioją pusę; paskui iszbėrė augsztyn vienkart isz skraisto plonius. Tada kritusiůsius į deszinioją pusę sedliaus visi valgė, o kairiosios pusės plonius adavė vėlėms, kuriůs nuneszę į kapus į žemę sukasė. Jei mergatė aukaujanti ant vienos kojos iszstovėjo, antra sedliaus nepriminusi, tad ateinantį metą vylėsi didžios brandos ir javų vykymo; bet jei su kairia palytėjo sėdlių, tad reiszkė ateinantį metą nevyksianczius javus. Paskui motriszkosios susikibusios tancevojo arba tupiniavo dainůdamos „imkimės varpstes, rieskim kůdelius, statykim stakles, vaisgamta ant musų susimils, nesgi Beniutė visųaugalotoji musų mergatė neniksterėjusi ant vienos kojos iszstovėjo". Ant galo sųsėdus visiems prie didelei ilgų stalų valgyti szventos mėsos, žiniai nupjovę po kasnelį mėcziojo į namo kerczias žemeliukėms arba vėlėms, tai yra, duszioms ant žemės baldanczioms, sakydami: „Dieve Žempati, priimk musų maldas ir aukas ir leisk vėles eiti prie musų stalų, tų valgių su mumis valgyti ir ragauti". Tą patį darė ir su gėrymais, nulaistę visų po truputį į pastalę; paskui patys gėrė ir linksminosi, į trimitus pusdami. Ta szventė buvo szventinama minavonei miru siųjų, dėlto vadino ją Ilgėmis it but ilgėdami mirusiųjų tai darę, arba vėlių dienomis nů to, jog vėles ant tos szventės vaiszino. *a*) Nesgi patys budami viso pertekę gailėjosi, jog prie tos Dievo dovanos nėra jų genczių ir pažįstamųjų mirusiųjų: todėl darė jiems minavonę, vaiszindami jų vėles per 4 nedėlias. Vaiszino vėles dėlto, jog, kaip virsziaus sakiau, buvo duszios neatlikusios visą gyvenimą sziame sviete arba nepalaidotos, todėl beldėsi iszbadusios ir gyvůsius trukino ir jiems piktą darė, todėl jas tildydami vaiszino, idant pavalgiusios nurimtu ir nebsůstu. To dar negana buvo, szventę baigdami, kuri ilgiaus nė per dvi nedėli pateko, ėjo paskui į kapus ir tenai vėl lapinėse ir szėtrůse valgė ir szmotelius nupjaustydami mėcziojo po stalą ir gėrymus taippat laistė tardami „eikit pavalgiusios ir negadinkite grįždamos musų javų", ant galų galo kaulus gyvulių aukautųjų ir likusiůsius valgius į kapus įkasė ir tenai raudojo mirusiųjų savo genczių ir kareivių, karėje už liůsybę kritusiųjų, kurią maldą vadino *raudynė*. Tokia daba sziądien dar Lietuviai, apgudusiejie, apie pilis Balostekę, Osvietę, Oulą, Tripenczių ir Pynę upes gyveną, tos raudynės minavonę ant kapų tebdaro ir valgius tenai tebnesza bei raudyne vadina.

a) Merkel T. 1. s. 178.
a) Neuste nordische Beytraege T. 1. s. 128.

Kalėdų vėszės arba szventės.

Kalėdos Lietuvių senoje kalboje rodo susitikimą senojo laiko su jaunůju, beje: senų metų su jaunaisiais. Tą szventę szventino, pradėdami naujus metus, o baigdami senůsius. Vadino Kalėdomis nů žodžio kalti; kaipogi minavonei praėjusių metų kala gaspadorius į trobos sieną vinį arba ragą, o žiniai į žinyczios sieną plytą muryjo dėl metų žinios, kaip virsziaus regėjome. Sziądien dar Žemgaliůse arba Kurszinįkų namůse gal regėti balkius ir sienas, po dvi rindi prikalinėtas briedžių ragų, kurie jau patys, jau ju szakos metų skaitlių rodo. Nėra apraszyta nė maldų nė aukų tos szventės, vienol nů jos palakų, kurie kami nekami beužliko, gal dar sekti, jog sviets taippat linksminosi, kaip jau ir ant kitų szvenczių; valgė grudus, szieną ant stalų paskleidę, žiniai veizėjo į žvaigždes ir lamė ateinantį metą laimingą ar nelaimingą pagal to, kokias žvaigždes pirmu paregėjo. Paskui vilko bluką per kiemus, beje: senůsius metus, tabalus muszdami, kurių pradžia dainos, toje dingstėje dainůjamos, tokia yra:

„Tabalai, tai, tai, tai,
Judink seni kaulus,
up, up, up!
Sudauszk rankų delnas it t. t."

Paskui tą bluką sudegino, kaipo sunkų praėjusįjį metą, vildamiesi, jog ateinantysis metas bus daug lengvesnis ir nereiks taip sunkiai dirbti, kaip praėjusįjį metą. *a*) Sudeginus senůsius metus, motriszkosios tůjaus parodė lėlę isz medžio iszdrožtą, kurią vyriszkiejie grobstė, bet motriszkosios ją paslėpti turėjo, idant nebmatytu ir nebjieszkotu.

Tarp tų metų szvenczių arba vėszių buvo dar mažne, sakau, pavėszės arba gėrynės, su szventenybėmis sunertos, kurių apleisti nieks nedrįso ir taip įkurės, apkulos, kosztuvės, skerstuvės, už vis budynė ir laidosina.

Įkurės.

Įkurėmis vadinosi, kad į naują pastruņytą trobėsį pirmąjį kartą ugnį su didia gůda įneszę asloje sukurė; žodis įkurės paeina nů žodžio kurti. Tas įprotys taip buvo saugojamas, jog to neatlikus nieksai nevilėsi laimingai gyvensiąs naujame trobėsyje: kas lig szio laiko Kalne ir Žemaicziůse tebėra saugojamas; nesgi lig ugnies neįneszus vainiks pro-stogą iszkisztas saugojo naujus namus nů viso pikto. Angis sukurus ugnį, įleido į trobą gaidį ir visztą, abu jůdu, o į aslos vidurį naujosios trobos įeidami susiedai paritino du důnos kukuliu, ženklinancziu vyriszkį ir motriszkę; ir kurs isz kukulių, beritėdamas apvirto augsztinyks, tas tarp gaspadorių turėjo pirmu mirti, paskui prieteliai, gulę asloje naujosios trobos, turėjo tabalus muszti, taip dainůdami: „toje trobelėje gal laimele džiaugtiesi ir gerėtiesi". Iszeiga baigėsi gėryne, kurią gerdadami minavojo ir garbino vyrus garsius, garbingus garspadorius, narsius kareivius, karėje kritusius ir tůs, kurie buvo daug gero svietui padarę.

a) Neuste Nordische Beytrage T. 1. s. 128.

(Dar ne viskas).

Pradžia ant puslapio 25.

n esakydams, paskui tarė: „Klausykit! asz galiu jums pagelbėti; asz pabėgęs nů galerų, imk manę suriszk ir vesk į policiją — apturėsi 50 frankų ir išzgalėsi su tais piningais apsiginti nů savo bėdų".

Artojas ir jo pati nustojo raudoję ir su pasistebėjimu žiurėjo į nepažįstamą žmogų; nei nemislyjo vargszas ukinįkas naudotis isz rodos pabėgėlio ir jį vesti į policiją. Kadangi szis prisispyrdams beveik reikalavo, kad jį surisztą varytų į miestą, primindams, jog tokiu budu galėsiąs atpakutavoti už savo piktadėjystes, tada artojas iszpyldė jo reikalavimą ir už kelių valandėlių varė jį į mestą. Žmonės dyvyjos, kaip tai toks menkas žmogutis įstengė suimti tokį milžiną.

Nors pabėgėlis uždraudė ukinįką niekam nepasakoti, kaip viskas dėjosi, bet szis, gavęs dovanų 50 frankų, neiszkentė ir su aszaromis pasakojo žmonėms, kokiu budu jis suėmė aną žmogžudį, savo geradėją.

Kada vyresnybė dasižinojo apie tokį bajoriszką ano žmogžudžio pasielgimą, tad perstatė tą dalyką teisybės (jysticijos) ministerijai, idant jam butų aleista drausmė (kora) — ir isztiesų nėužilgio szis tapo paliůsůtas nů galerų ir buvo paskui paveikslingu žmogumi.

Gromatnyczia.

— *p. J. Miller S. Baltimore.* Mes tik kalendorius důdame dovanų užsimokėjusiems abonentams; Tamistos laikas jau iszbaigė; 5 dol. apturėjome.

— *p. J. Smaidžiunui Morea.* Tamista ir Tamistos draugas galite buti priimti prie „Susivienyjimo", dastatydami nů draugystės savo liudyjimą apie savo apsiėjimą ir sveikatą. Paraginę da kokį gerą, žmogų jus galite užsidėti savo miestelyje. „Susivienyjimo" szaką. Tame reikale galite kreiptis prie „Susivienyjimo" virszinįkų, kurių adresai yra apgarsiti „Vienybėje".

— *p. A. Dellaman Collinsville.* Tamistai siuncziame laikrasztį; gal kas paima ant paczto.

Pajieszkojimai.

Pajieszkau savo brolio Antano Juczionio. 3 metai Amerikoje, paeina isz Suvalkų rėd., Marijampolės (Senapilės) pav., Veiverių valszcziaus, kaimo Deivogalos. Praszau důti žinią ant tokio adreso: John Juczionis 1921 Frederick Ave Baltimore Md.

Parsidůda ir labai pigiai **Salůnas.**

Jeigu kas norėtų pirkti, tai tegul dasižino pas:

Mr. W. Smith
Priceburgh Lack Co.
Pa. Box. 108.

Knįngos

pargabentos isz užmarės:

Maldų knįgos,

Aukso Altorius, arba Szaltinis dangiszku skarbu 2.25c., 2.75c., 3 25c., 4.00c., 4.50c., 5.00 ir 5.50c.
Senas ir naujas Aukso Altorius $2.25 ir 2.75c.
Garbe Diewuj ant auksztybės „ „ „ $2.00
Balsas Balandėlės 1.25c., 1.50c. ir 2.00c.
Kninga giesmių arba Kanticzkos „ 75c.
150 Psalmu Dowido karaliaus ant paveikslo kanticzkų 75c.

Istoriszkos dvasiszkos įtalpos knįgos,

Istorija seno ir naujo istatymo su abrozėl. 25c.
Istorija seno istatymo „ „ „ 35c.
Gyvenimas Marijos „ „ 25c.
Menuo Szwencziausios Marijos Panos 30c.
Sopulej Motynos Diewo „ „ 20c.
Evangelijos be apdarų 75c., o su apdarais 1,25c.
Gywenimaj Szwentuju, ant visų metų kožnos dienos, pirma, antra, treczia ir ketvirta dalis už kožną dalį po „ „ „ 75c.
Gyvenimas szv. Benedikto Labro „ 10c.
Stebukłai Dievo Szvencz. Sakramente 40c.

Įvairios dvasiszkos knįgos,

Pokilis Szventųjų „ „ „ 15c.
Iszguldimas metiniu szwenczių labai naudinga kningelė 10c.
Mokslas Rymo katalikų „ „ 50c.
Kas yra griekas? „ „ 20c.
Nekaltybė „ „ 30c.
Vartai dangaus „ „ 20c.
Garsas apie bajsybes Diewo sudo 35c.
Raktas į dangų „ „ 20c.
Didžioji nedėlia „ „ 5c.
Kaip Sumeniją nuspakajįti „ 20c.
Vadovas į dangų „ „ 50c.
Prisigatavojimas ant smerczio „ 50c
Draugija dėl duszių „ „ 5c
Lietuviszkos miszios „ „ 10c.
Žine apie gydymą ligų kuno ir duszios, apie Liuterį ir Kalwina 1.00c.

Istoriszkos knįgos svietiszkos įtalpos.

Istorija Lietuvos „ „ „ 50c.
Aplinkrasztis kun. Petravycziaus į Vilniaus dźiakonystės kuningus 1870 m. „ 10c.
Už ką mes lenkams turime buti dėkingi arba nedėkingi, graži knįgutė kurioje apraszyta visi musų prietikiai su lenkais nů pat krikszto Lietuvos 5c.
Žiponas bei žiponė „ „ 50c.
Žirgas ir vaikas „ „ 25c.
Vytautas didis Lietuvos kunigaiksztis 40c.
Apie senovės Lietuvos pilis „ 20c.
„Auszra" keturių metų puikůse apdarůse po $1.25 kninga, visas perkant 4.00c.

Knįgos poetiszkos.

Senkaus Jurgis „ „ 25c.
Vitoliorauda, puikus poemataș isz senovės lietuvių gyvenimo, 2 knįgos 1.25c.
Důnelaiczio pavasario linksmybės 15c.
Konradas Valenrodas „ „ 10c.
Tėvyniszkos giesmės „ „ „ „ 5c.
Jůkaunos dainos „ „ 5c.
Naujos dainos „ „ 10c.
Birutės dainos „ „ 10c.
Tėvynainių giesmės „ „ 40c.
Pirmutinis degtinės varytojas puiki komedija 10c.

Apysakos.

Pałangos Juze, linksmi skaitymai „ 25c.
Kas teisybė tai nemelas puikios apysakėlės isz lietuvių gyvenimo 20c.
Pajudįkime vyrai žemą, puiki apysaka paraszyta patrijotiszkoje dvasėje pagal vengriszką pono A. isz B. autoriaus knįgutės „Kas teisybė tai ne melas 25c.
Žiemos vakaro adynėlė, vokiszkom raidėm 30c.
Muzikėlis „ „ „ 15c.
Pasakų kninga „ „ 25c.

Moksliszki rankvedžiai ir kitokios knįgos

Lietuviszka Gramatika paraszyta kunigo Mikolo Mieżinio 50c.
Abėcėla „ „ 30c.
Elementorius lietuviszkas „ 15c.
Kninga dėl iszsimokinimo rokundų 25c.
Kninga dėl iszsimokinimo visasvietinės kalbos 15c.
Apie buwimą Diewo „ „ 10c.
Griesznikas priverstas metavotis „ 15c.
Pamokslai apie trusą „ „ 5c.
Talmudas ir musų žydai „ „ „ 10c.
Szkala su kalba „ „ 25c.
Prieszauszris „ „ 20c.
Kaip įgyti pinigus ir turtą „ 25c.
Girtybė „ „ 10c.
Genių dėdė, graži pasakutė kur iszrodyta, kaip labai svietą slogina maskolių valdžia 10c.
Kalendorius ant 1889 m. 25c. ir ant 1890 m. 25c.
Visoki Abrozėliai su maldelėmis po 5 centus.

KNINGOS

ŁOCNOS SPAUSTUVĖS.

Istorija Katalikų Bažnyczios, „ 1,00
Europos Istorija su žiamiapiais „ 50 ct
Pasakojimas Antano Tretininko paraszė vysk. Žemaiczių Motiejus Valancziauskas, 25 ct.
Ponas Bartkus, paraszė kun. A. Burba, 20 ct.
Dievaitis, apysaka szios gadynės 1,00 ct.
Apieka Diewo „ „ „ „ $1,00.
Bolesławas arba antra dalis Genowefos 30 ct.
Du pujkus apraszymaj apie nedorybą žydo ir piktą augynimą wajku „ „ $1,00.
Historije gražios Katrukos ir jos wysoki atsy. tykimaj „ „ „ „ „ 10 ct.
Historije apie gražę Magelona, duktery karaliaus isz Neapolo ir apie Petra karejwi 40 ct.
Historije isz łajko Francuzkos wajnos Afrikoj „ „ „ „ 30 ct.
Istorija Septynių Mokintojų ir Lietuvio Sapnas 50c
Jurgis Miłosławskis „ „ 80 ct.
Juozapas Koniuszewskis arba kankinimas Unijotu po waldže maskolaus „ 50 ct.
Konstytucyje dėl darbininku „ 10 ct.
Namelis pustelniko paraszytas del pujkiu Lietuwniku „ „ „ „ „ 75 ct.
Nedorybes Rymo Ciesoriu, historije isz łajko ponawojimo Neronó „ „ „ 80 ct.
Pujkus apraszymaj tikru atsytikimu isz czesu wajnos 1863 metu „ „ „ 40 ct.
Prawadnikas angelskos kalbos neabdar. $1,00
o abdarytas „ „ $1,25.
Pujkus apraszymas apie Lietuvą „ $1,00.
Rinalda Rinaldinas „ „ „ $1,50 ct.
Senowes apraszymas apie Duktery Filypo Karejwio „ „ „ „ „ 50 ct.
Sumyszymas arba bajme tury dydeles akis Tykra tejsybe isz Suwałku gubernijos 15 ct.
Szwiesa Diewo „ „ „ „ 65 ct.
Titkus Pelsų Karalius, „ „ 25 ct.
Užsystanawik ant to geraj „ „ 50 ct
Witas ir Korynna historije isz łajko perse kiojimo Bažnyczios S. per Deoklecijana 95 ct

Lietúviszkas Kriauczius. Jonas Jůzupatis yra ant E. Main Str. N. 32, szale angliszkos drukarnios.

Chamberlaine's Eye and kin Ointment.

Tikra gydykla nů kroniszko sopėjimo akių, dedervinių, galvos nuparkimo, kroniszkųjų skaudulių, drugio skaudulių, iszbėrimų, niežų, nusibrozdyjimų, papų bei homeroidiszkų skaudulių. Yra tai vėsinanti ir stapdantį skausmus gydykla. Szimtai ligonių pagijo per ją, kada jau jokios liekarstos negelbėjo. Parsidůda dėžutėse po 25 ir 50 centų visose aptiekose.

Vaistas (liekarstos) nů paralyžiaus.

Chamberlain & Co., Des Moines, Iowa, geidžia apgarsįti svietui, jog jie gamina geriausius vaistus nů kosulio, perszalimo ir paliaukių. Tas vaistas tůjaus palengvina ir iszgydo nů perszalimo veikiaus nei kokios kitokios gydykios. Yra tai garsiausias ir labjausiai prasiplatinęs vaistas ir ant kurio galima pasitikėti. Yra tai vienintėlis vaistas nů perszalimo. Jo vertę suprasi tik jį isz mėginęs. Parsidůda po 25 centus, 50 c. ir $1 visose aptiekose.

Keleiviai turi paklausyti ką sako p. C. D. Cone garsus patronas isz Parker, Dakotoje; „Asz niekad — sako jis — neiszeinu isz namų be bonkutės Chamberlaino Colic, Cholera ir Diarrhoea vaisto ir daugelije ateitikimų nelaimėje turėjau pagelbą ir niekad nebuvau apviltas". Parsidůda visose aptiekose.

p. William T. Price, sądoros sudžia isz Richland Nebraskoje turėjo gulti į lovą pereitą rudenį isz priežasties smarkios nevralgijos kryžiuje, bet vartodamas Chaberlain'o Pain Balm pasveiko ir galėjo dirbti. P. Price sako: Vaisto to vertė neiszpasakyta. Tegul kiekvienas turintis rheumatizmą, nevralgią ar taip skaudėjimą strėnose pasinaudoja tůmi vaistu, o tą pati pasakys. Parsidůda visose aptiekose.

Apsisaugok nů kosulio!

vartodams Dr. Glenn'o garsųjį nů kosulio sirupą. Jame nėra Laudanum, nei kito kokio blėdingo primaiszymo. Pamėgik tik jį, o persitikrįsi apie jo pastebėtinas įpatybes. Prekė 25 centai. Pagamįta **P. M. BEVAN'E PLYMOUTH PA.** gali gaut pirkti kur nori.

Vyrai! vyrai!

Kurie norite gautie katalogą lietuviszkų knįgų ir parsisiųsdinti sav laikraszczius ir knįgas isz Tilžės, tai raszykite ir pinįgus siųskite pas Motiejų Noveskį, o greicziausiai apturėsite, ne taip kaip kurie yra siuntę pas vokieczius, nů kurių nieko yra negavę daugelis. Norint gautie katalogą, reikia įdėti į gromatą markelę pacztavą už 5 centus.

Jo adresas toks:

Lietuviszkų knįgų prekystė.

Mathias Noveski.

TILŽĖJE–TILSIT

Goldschmiede str. 8 GERMANY.